

**การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1**
COMMUNITY PARTICIPATION FOR SCHOOL ADMINISTRATION UNDER THE
KANCHANABURI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

พูนลาภ วงษ์อัยรา และพงษ์ศักดิ์ รวมชมรัตน์

Poonlab Wongiyara and Pongsak Ruamchomrat

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

Faculty of Education, Kanchanaburi Rajabhat University, Thailand.

E-mail: paula121037@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา 2) เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา จำแนกตามตำแหน่ง และ 3) เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา จำแนกตามขนาดสถานศึกษา รูปแบบการวิจัยเป็นวิจัยเชิงปริมาณ แบบวิจัยเชิงสำรวจ กรอบการศึกษาในการวิจัย คือ แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูและคณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 342 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิตามขนาดสถานศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม มีค่าความเที่ยงตรงเนื้อหาเท่ากับ 1.00 ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ 0.97 วิเคราะห์ข้อมูลใช้ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบที่ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว และทดสอบความแตกต่างรายคู่ของเชฟเฟ้ กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ผลการวิจัยพบว่า 1) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการประเมินผล ด้านการดำเนินกิจกรรมตามแผน ด้านการจัดสรรทรัพยากร ด้านการประสานงาน และด้านการทำงานร่วมกัน 2) การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา จำแนกตามตำแหน่ง ในภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยคณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมมากกว่าครู และ 3) การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหาร จำแนกตามขนาดสถานศึกษา ในภาพรวม ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของชุมชน , การบริหารสถานศึกษา , สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
กาญจนบุรี เขต 1

*Received May 29; Revised July 12, 2026; Accepted August 1, 2026

Abstract

The purposes of this research were to: 1) study community participation in school administration; 2) compare community participation in school administration as classified by position; and 3) compare community participation in school administration as classified by school size. This study employed a quantitative research approach using a survey research design. The conceptual framework was based on the concept of community participation in school administration. The sample consisted of 342 teachers and school board committee members selected through stratified random sampling based on school size. The research instrument was a questionnaire with a content validity index (IOC) of 1.00 and a reliability coefficient of 0.97. The data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, t-test, one-way analysis of variance (ANOVA), and Scheffe's method for pairwise comparisons. The level of statistical significance was set at 0.05. The results of the study were as follows: 1) Community participation in school administration, overall and in each aspect was at the highest level. The aspects ranked from highest to lowest mean scores were evaluation, implementation of planned activities, resource allocation, coordination, and collaboration; 2) The overall comparative results of community participation in school administration classified by position revealed a statistically significant difference, with school board committee members demonstrating a higher level of participation than teachers; and 3) The overall comparative results of community participation in school administration classified by school size showed no statistically significant difference.

Keywords: Community Participation , School Administration , Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 1

บทนำ

การศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และยกระดับศักยภาพของประเทศให้สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การบริหารสถานศึกษาจึงมิได้เป็นเพียงการดำเนินงานตามภารกิจด้านการเรียนการสอนเท่านั้น หากแต่เป็นกระบวนการบริหารจัดการเชิงระบบที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชน ซึ่งเป็นบริบทแวดล้อมที่มีความใกล้ชิดและมีอิทธิพลโดยตรงต่อการพัฒนาผู้เรียนและสถานศึกษา (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization [UNESCO], 2021)

แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาเป็นแนวคิดที่มีรากฐานจากหลักการประชาธิปไตยทางการศึกษา การกระจายอำนาจทางการบริหาร และการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ซึ่งมุ่งเน้นให้สถานศึกษามีอิสระในการตัดสินใจและสามารถกำหนดทิศทางการพัฒนาให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชนในพื้นที่ การมีส่วนร่วมของชุมชนในความหมายเชิงวิชาการจึงครอบคลุมตั้งแต่การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินงาน ไปจนถึงการติดตามและประเมินผลการบริหารสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ (Viphoouparakhot, 2021) ในช่วงปีพุทธศักราช 2565 เป็นต้นมา แนวโน้มการพัฒนาการศึกษาทั้งในระดับประเทศและระดับนานาชาติให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ในการจัดการศึกษา โดยองค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ได้เสนอให้ระบบการศึกษา ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน และภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อสนับสนุนการพัฒนา คุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ของผู้เรียน (Organization for Economic Co-operation and Development [OECD], 2023) สำหรับบริบทของประเทศไทย กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ด้าน การศึกษาในช่วงหลังปีพุทธศักราช 2565 โดยให้ความสำคัญกับการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาควบคู่กับ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม ภายใต้แนวคิดการกระจายอำนาจทางการศึกษาและการ บริหารจัดการโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน นโยบายดังกล่าวมุ่งเน้นให้ชุมชน ผู้ปกครอง องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เข้ามามีบทบาทในการร่วมกำหนดทิศทางการพัฒนาการจัด การศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างเป็นระบบ เพื่อให้สถานศึกษาสามารถตอบสนองต่อบริบท ความต้องการ และปัญหา ของพื้นที่ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ (Office of the Education Council, 2017)

ทั้งนี้กระทรวงศึกษาธิการได้เน้นย้ำให้การมีส่วนร่วมของชุมชนมิได้จำกัดอยู่เพียงการสนับสนุน ทรัพยากรหรือการเข้าร่วมกิจกรรมของสถานศึกษาเท่านั้น แต่ต้องขยายไปสู่การมีส่วนร่วมในเชิงกระบวนการ บริหารจัดการ อาทิ การมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาสถานศึกษา การร่วมตัดสินใจในประเด็นสำคัญด้านการ จัดการศึกษา การติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของสถานศึกษา ตลอดจนการร่วมรับผิดชอบต่อ ผลลัพธ์ทางการศึกษาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ นโยบายดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความพยายามของภาครัฐในการ เปลี่ยนบทบาทของชุมชนจาก ผู้สนับสนุน ไปสู่ หุ่นส่วนทางการศึกษาอย่างแท้จริง นอกจากนี้ กระทรวงศึกษาธิการยังได้พัฒนาแนวทางเชิงปฏิบัติเพื่อส่งเสริมกลไกการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในระดับ สถานศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม โดยกำหนดโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ของภาคีเครือข่ายทางการศึกษาให้มี ความชัดเจน ส่งเสริมให้สถานศึกษาสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่าง ต่อเนื่อง รวมถึงสนับสนุนให้เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการทำงานร่วมกันระหว่างสถานศึกษาและ ชุมชนในลักษณะของการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม (Office of the Education Council, 2017)

แม้กระทรวงศึกษาธิการจะกำหนดนโยบายและแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการ บริหารสถานศึกษาไว้อย่างชัดเจน และมอบหมายให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มีบทบาทสำคัญ ในการขับเคลื่อนนโยบายดังกล่าวไปสู่การปฏิบัติในระดับสถานศึกษา แต่จากการศึกษางานวิจัยและรายงาน ทางวิชาการในช่วงปี พ.ศ. 2565 ถึงปัจจุบัน พบว่า ระดับและรูปแบบของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการ บริหารสถานศึกษายังคงมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบริบทพื้นที่ ความเข้มแข็งของชุมชน ความพร้อมของภาคีเครือข่าย และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตลอดจนภาวะผู้นำและแนวทางการ บริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา (Viphoouparakhot, 2021) สำหรับบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา ซึ่งมีภารกิจในการกำกับ ดูแล และสนับสนุนสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในพื้นที่ที่มีความ หลากหลายทั้งด้านภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ความหลากหลายดังกล่าวส่งผลโดยตรงต่อ ศักยภาพของชุมชนและระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา สถานศึกษาบางแห่งสามารถสร้างความ ร่วมมือกับชุมชนได้อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ขณะที่บางแห่งยังประสบปัญหาการขาดกลไกและกระบวนการ ที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ส่งผลให้การบริหารจัดการสถานศึกษายังไม่สามารถสะท้อนความต้องการ และศักยภาพของชุมชนในพื้นที่ได้อย่างเต็มที่ (Phetsombat, 2019) ยิ่งไปกว่านั้น แม้ว่าสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาจะมีบทบาทในการกำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานด้านการมีส่วนร่วมของ ชุมชนในระดับสถานศึกษา แต่ยังขาดข้อมูลเชิงประจักษ์ที่สะท้อนสภาพการดำเนินงานจริงของการมีส่วนร่วม ของชุมชนอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะข้อมูลที่แสดงให้เห็นถึงระดับ รูปแบบ และปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม ของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาในมิติต่าง ๆ ภายใต้บริบทเฉพาะ (Phetsombat, 2019)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 (2567) (Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 1, 2024) จากแผนพัฒนา ปี พ.ศ. 2566-2570 พบว่า ส่วนมากทั้งผู้ปกครองและชุมชน เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาการศึกษาอย่างต่อเนื่องและค่อนข้างน้อย การสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา จึงเป็นหน้าที่อันสำคัญอย่างหนึ่งของผู้บริหาร โดยเฉพาะในปัจจุบัน โรงเรียนจะต้องอาศัยทรัพยากรจากชุมชนมาช่วย ในการพัฒนาโรงเรียน ไม่ว่าจะเป็นด้านอาคารสถานที่หรือกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนั้นผู้บริหารจึงจำเป็นต้องพยายามจัดการศึกษาให้ประชาชนเห็นความสำคัญ และเข้ามามีบทบาท ในการจัดการศึกษาร่วมกับโรงเรียน โดยจัดกระบวนการในการวางแผน ควบคุม ประสานงาน จัดบุคลากรและเผยแพร่ความรู้ต่อชุมชน สร้างความเข้าใจ อันดีต่อกัน สร้างความรู้สึก และเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนและทางโรงเรียน ก็เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนด้วย ดังนั้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา จึงเป็นหัวใจสำคัญของการเปลี่ยนแปลงพัฒนาชุมชนในทุกๆ ด้านไม่ว่าจะเป็นในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมืองและการปกครอง ที่สำคัญที่สุดก็คือสถานศึกษา ได้พัฒนาผู้เรียนให้มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับชีวิตของชุมชน รู้จักใช้ทรัพยากรของชุมชน ให้เป็นประโยชน์ทั้งในด้านการดำรงชีวิตของตน และการแก้ไขปัญหาของชุมชนมีความตระหนักถึงความสำคัญของชุมชน ต่อการดำรงชีวิตของตนเองและของชุมชน

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้พัฒนาการบริหารงานและยกระดับคุณภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาให้เป็นที่ยอมรับของผู้ปกครองและชุมชนในสังกัด

วัตถุประสงค์การวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1
2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 จำแนกตามตำแหน่ง
3. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา

สมมติฐานงานวิจัย

1. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 ที่มีตำแหน่งต่างกัน มีความแตกต่างกัน
2. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 ที่มีขนาดสถานศึกษาต่างกัน มีความแตกต่างกัน

การทบทวนวรรณกรรม

ได้ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลดังนี้

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมคุณภาพการจัดการศึกษาและพัฒนาผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นักวิชาการและนักวิจัยชาวต่างชาติหลายคนได้ให้ความสำคัญกับบทบาทของชุมชนในการสนับสนุนการดำเนินงานของสถานศึกษา โดย (Epstein, 1995) ได้

เสนอแนวคิดความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ผลพบว่า ความสัมพันธ์อันดีส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพฤติกรรมของนักเรียนในทางดีขึ้น นอกจากนี้ (Sheldon & Epstein, 2002) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนกับพฤติกรรมของนักเรียน พบว่า โรงเรียนที่เปิดโอกาสให้ชุมชนและผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของโรงเรียน จะช่วยลดปัญหาด้านวินัยของนักเรียน และสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้ง ได้ศึกษาการสร้างความร่วมมือระหว่างผู้ปกครองกับโรงเรียน พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยผู้บริหารที่เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจและกิจกรรมของโรงเรียน จะช่วยสร้างความเชื่อมั่นและความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น จากผลการศึกษาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นองค์ประกอบสำคัญในการบริหารสถานศึกษา และส่งผลต่อความสำเร็จของการจัดการศึกษาโดยตรง

สรุปจากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยส่งเสริมประสิทธิภาพของการจัดการศึกษา ทั้งด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พฤติกรรมของนักเรียน และการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา โดยนักวิชาการต่างประเทศ เช่น (Epstein, 1995) และ (Sheldon & Epstein, 2002) ต่างเห็นตรงกันว่า ความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน มีส่วนช่วยสนับสนุนการดำเนินงานของสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายทางการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังชี้ให้เห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการสร้างความร่วมมือและเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียน อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนอยู่จำนวนมาก แต่ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาในบริบทของต่างประเทศ ซึ่งอาจมีความแตกต่างด้านสังคม วัฒนธรรม และรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาจากบริบทของประเทศไทย ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ และสามารถพัฒนาความร่วมมือระหว่างชุมชนประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) แบบวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา ประชากรที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย ครูและคณะกรรมการสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 รวมทั้งสิ้น 3,003 คน แบ่งเป็นครู จำนวน 1,420 คน และคณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 1,583 คน จากสถานศึกษาทั้งหมด 132 แห่ง (Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 1, 2024)

ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยอ้างอิงตารางของ (Krejcie & Morgan, 1970) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 342 คน ตามขนาดสถานศึกษาประกอบด้วยครู จำนวน 160 คน และคณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 182 คน และใช้การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยจำแนกตามขนาดของสถานศึกษา เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างมีการกระจายตัวที่เหมาะสมและเป็นตัวแทนของประชากรในแต่ละกลุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ ตำแหน่ง และขนาดสถานศึกษา จำนวน 3 ข้อ และตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา จำนวน 30 ข้อ ครอบคลุมองค์ประกอบของการมีส่วนร่วมทั้ง 5 ด้าน ซึ่งใช้มาตรประมาณค่าแบบลิเคอร์ท (Likert Rating Scale) เพื่อให้เครื่องมือวิจัยมีคุณภาพ ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามเสนอต่อ

ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษาและนโยบายการศึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยและสถิติทางการศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษาหรือการทำงานร่วมกับชุมชน ผลการประเมินพบว่าแบบสอบถามทุกข้อมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence: IOC) เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ แสดงให้เห็นว่าเครื่องมือมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นอย่างดี นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับประชากรที่ศึกษา เพื่อตรวจสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ ผลการวิเคราะห์พบว่าแบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าเครื่องมือมีความสม่ำเสมอของข้อคำถามอยู่ในระดับสูงมาก และมีความเหมาะสมสำหรับนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย

ภายหลังการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายลักษณะของข้อมูล และใช้สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การทดสอบค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way Analysis of Variance: One-way ANOVA) และการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ (Scheffé's Method) เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัยในประเด็นที่กำหนด

ผลการวิจัย

1. จากผลการศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน ดังตาราง 1

ตาราง 1 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา ในภาพรวม

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม
1. ด้านการทำงาน	4.86	0.28	มากที่สุด
2. ด้านการจัดสรรทรัพยากร	4.88	0.27	มากที่สุด
3. ด้านการดำเนินกิจกรรมตามแผน	4.88	0.25	มากที่สุด
4. ด้านการประสานงาน	4.87	0.28	มากที่สุด
5. ด้านการประเมินผล	4.89	0.27	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.88	0.24	มากที่สุด

ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา โดยภาพรวม มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.88$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย คือ ด้านการประเมินผล ($\bar{X}=4.89$) รองลงมาคือ ด้านการดำเนินกิจกรรมตามแผน ($\bar{X}=4.88$, S.D.=0.25) ด้านการจัดสรรทรัพยากร ($\bar{X}=4.88$, S.D.=0.27) ด้านการประสานงาน ($\bar{X}=4.87$) และด้านการทำงาน ($\bar{X}=4.86$) ตามลำดับ

2. จากผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา จำแนกตามตำแหน่ง โดยภาพรวมและรายด้าน ดังตาราง 2

ตาราง 2 การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา จำแนกตามตำแหน่ง ในภาพรวม

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา	ตำแหน่ง				t	Sig.
	ครู		คณะกรรมการสถานศึกษา			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านการทำงาน	4.82	0.30	4.90	0.26	2.55*	0.011
2. ด้านการจัดสรรทรัพยากร	4.83	0.29	4.92	0.24	2.91**	0.004
3. ด้านการดำเนินกิจกรรมตามแผน	4.84	0.27	4.92	0.23	3.04**	0.003
4. ด้านการประสานงาน	4.82	0.30	4.91	0.25	3.15**	0.002
5. ด้านการประเมินผล	4.83	0.30	4.93	0.23	3.59**	p < .001
รวมเฉลี่ย	4.83	0.25	4.92	0.21	3.46**	0.001

หมายเหตุ * p < .05, ** p < .01

ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา จำแนกตามตำแหน่ง พบว่า ในภาพรวมพบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการทำงาน มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 สำหรับด้านการจัดสรรทรัพยากร ด้านการดำเนินกิจกรรมตามแผน ด้านการประสานงาน และด้านการประเมินผล มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 นั่นคือ คณะกรรมการสถานศึกษา มีส่วนร่วมมากกว่า ครู

3. จากผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา จำแนกตามขนาดสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน ดังตาราง 3

ตาราง 3 การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา ในภาพรวม

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา	ขนาดสถานศึกษา						F	Sig.
	สถานศึกษาขนาดเล็ก		สถานศึกษาขนาดกลาง		สถานศึกษาขนาดใหญ่			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านการทำงาน	4.86	0.27	4.85	0.30	4.93	0.21	1.62	0.200
2. ด้านการจัดสรรทรัพยากร	4.85	0.31	4.88	0.25	4.91	0.22	0.28	0.439
3. ด้านการดำเนินกิจกรรมตามแผน	4.88	0.26	4.88	0.26	4.92	0.19	0.50	0.604
4. ด้านการประสานงาน	4.89	0.26	4.85	0.30	4.92	0.23	1.49	0.228
5. ด้านการประเมินผล	4.89	0.26	4.87	0.28	4.89	0.22	1.08	0.339
รวมเฉลี่ย	4.87	0.24	4.87	0.25	4.92	0.19	1.04	0.354

ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา จำแนกตามขนาดสถานศึกษา ในภาพรวมและรายได้ทุกด้านพบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงไม่ได้ดำเนินการเปรียบเทียบรายคู่

อภิปรายผลการวิจัย

1. การมีส่วนร่วมชุมชนในการบริหารสถานศึกษา ในภาพรวม มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า ความร่วมมือที่เข้มแข็งระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เกิดจากปัจจัยความร่วมมือที่เข้มแข็งเป็นพิเศษในพื้นที่ศึกษา สถานศึกษามีการเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินงาน และร่วมประเมินผล อีกทั้งผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยมีการประสานความร่วมมือกับคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน และองค์กรในท้องถิ่นอย่างสม่ำเสมอ ส่งผลให้ชุมชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของสถานศึกษาและมีความพร้อมที่จะสนับสนุนกิจกรรมของโรงเรียนในด้านต่าง ๆ ดังที่ (Office of the National Education Commission, 1999) ได้ระบุว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาได้กำหนดให้สังคมทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยเปิดโอกาสให้บุคคล ครอบครัวยุคใหม่ และองค์กรต่าง ๆ เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาผู้เรียน ร่วมจัดกระบวนการเรียนรู้ สนับสนุนทรัพยากร และส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน เพื่อให้การจัดการศึกษาสอดคล้องกับความต้องการและบริบทของสังคม แต่สอดคล้องกับงานวิจัยของ (Epstein, 1995) ที่กล่าวถึงแนวคิดความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ครอบครัว และชุมชน โดยเห็นว่า การเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน ตัดสินใจ และสนับสนุนกิจกรรมของสถานศึกษา จะช่วยส่งเสริมประสิทธิภาพในการบริหารโรงเรียน รวมทั้งพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่าสถานศึกษาเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง จนทำให้ชุมชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและพร้อมให้ความร่วมมือกับโรงเรียน นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ (Davis, 1977) เกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม กล่าวว่า การช่วยสร้างความร่วมมือ ความรับผิดชอบร่วมกัน และเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงานขององค์กร ซึ่งสำคัญกับการประสานความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ส่งให้การบริหารสถานศึกษามีประสิทธิภาพและได้รับการสนับสนุนจากทุกภาคส่วนอย่างต่อเนื่อง ผลการวิจัยพบว่า ในภาพรวมมีส่วนร่วมชุมชนในการบริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด สามารถอภิปรายผลเป็นรายด้านได้ดังนี้

1.1 ด้านการทำงาน ในภาพรวม มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากที่สุด ผลดังกล่าวอาจอธิบายได้จากขอบข่ายของกิจกรรมและกระบวนการปฏิบัติงานที่บุคคลหรือองค์กรดำเนินการตามบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบที่กำหนดไว้ เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ โดยครอบคลุมการวางแผน การปฏิบัติ การประสานงาน การติดตาม และการประเมินผล ซึ่งสะท้อนถึงคุณภาพ ประสิทธิภาพ และผลสัมฤทธิ์ของการทำงานในบริบทที่เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ (Fayol, 1949) ที่กล่าวถึงหลักการบริหารจัดการองค์การ โดยเฉพาะหน้าที่ทางการบริหาร ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการ การประสานงาน และการควบคุม ซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยให้การดำเนินงานขององค์กรบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่า ด้านการทำงานมีการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากสถานศึกษาและชุมชนมีการร่วมวางแผน ร่วมดำเนินงาน ประสานงาน และติดตามประเมินผลร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ทำให้การดำเนินงานของสถานศึกษามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ (Drucker, 1974) ที่ให้ความสำคัญกับการบริหารงานโดยยึดผลสัมฤทธิ์และประสิทธิภาพของการ

ปฏิบัติงานเป็นสำคัญ โดยเห็นว่า การทำงานที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยความร่วมมือของบุคลากรทุกฝ่าย การกำหนดเป้าหมายร่วมกัน และการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสถานศึกษาในระดับมากที่สุด ส่งผลให้การบริหารงานของสถานศึกษาบรรลุเป้าหมายและเกิดผลสัมฤทธิ์อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 ด้านการจัดสรรทรัพยากร ในภาพรวมมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากที่สุด ผลดังกล่าวอาจอธิบายได้จากกระบวนการวางแผน ตัดสินใจ และบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ให้เหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ (Gulick, 1937) ที่กล่าวถึงหลักการบริหาร POSDCORB ซึ่งให้ความสำคัญกับการจัดสรรทรัพยากร การจัดองค์การ และการประสานงาน เพื่อให้การดำเนินงานขององค์กรเกิดประสิทธิภาพสูงสุด สอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่า การจัดสรรทรัพยากรมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากสถานศึกษาและชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนและบริหารทรัพยากรร่วมกันอย่างเหมาะสมนอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ (Drucker, 1974) ที่มองว่า การบริหารทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยการตัดสินใจร่วมกันและการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรอย่างคุ้มค่า ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่า ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนและจัดสรรทรัพยากรของสถานศึกษาอย่างเหมาะสมและต่อเนื่อง

1.3 ด้านการดำเนินกิจกรรมตามแผน ในภาพรวม มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากที่สุด ผลดังกล่าวอาจอธิบายได้จากกระบวนการที่มีการวางแผนอย่างเป็นระบบ เริ่มจากการกำหนดนโยบาย เชื่อมโยงสู่การจัดทำแผนระดับกระทรวงและสถานศึกษา โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ (Terry, 1977) ที่กล่าวถึงกระบวนการบริหารงานอย่างเป็นระบบ ซึ่งประกอบด้วยการวางแผน การจัดองค์การ การปฏิบัติงาน และการควบคุม โดยเน้นว่าการดำเนินกิจกรรมตามแผนที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่า สถานศึกษามีการดำเนินกิจกรรมตามแผนร่วมกับชุมชนในระดับมากที่สุด นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ (Senge, 1990) เกี่ยวกับองค์กรแห่งการเรียนรู้ ที่ให้ความสำคัญกับการทำงานร่วมกัน การมีวิสัยทัศน์ร่วม และการเปิดโอกาสให้บุคคลมีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินกิจกรรมขององค์กร ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่า สถานศึกษาเปิดโอกาสให้ประชาชนและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนและดำเนินกิจกรรมอย่างเป็นระบบ

1.4 ด้านการประสานงาน ในภาพรวม มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากที่สุด ผลดังกล่าวอาจอธิบายได้จากกระบวนการเชื่อมโยงและจัดการความร่วมมือระหว่างบุคคล หน่วยงาน หรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยอาศัยการสื่อสาร การแบ่งบทบาทหน้าที่ และการแลกเปลี่ยนข้อมูลอย่างเป็นระบบ ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ (Barnard, 1938) ที่กล่าวว่า การประสานงานเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารองค์กร โดยต้องอาศัยการสื่อสารและความร่วมมือระหว่างบุคคลหรือหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่า สถานศึกษาและชุมชนมีการประสานงานร่วมกันในระดับมากที่สุด ผ่านการสื่อสารและการแบ่งบทบาทหน้าที่อย่างเป็นระบบนอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ (Follett, 1942) ที่ให้ความสำคัญกับการประสานความร่วมมือและการทำงานร่วมกันของบุคคลในองค์กร โดยเห็นว่า การแลกเปลี่ยนข้อมูล การมีส่วนร่วม และการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคล จะช่วยให้การดำเนินงานเป็นไปในทิศทางเดียวกันและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่า การประสานงานระหว่างสถานศึกษากับชุมชนดำเนินไปอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

1.5 ด้านการประเมินผล โดยภาพรวม มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากที่สุด ผลดังกล่าวอาจอธิบายได้จากกระบวนการรวบรวม วิเคราะห์ และตีความข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานหรือผลลัพธ์ของการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยอาศัยเกณฑ์ มาตรฐาน และตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ เพื่อตรวจสอบความก้าวหน้า คุณภาพ และประสิทธิภาพของการดำเนินงาน ทั้งในระดับผู้เรียน สถานศึกษา และการบริหารจัดการทั้งนี้ ผลการประเมินถูกนำไปใช้เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ในการปรับปรุง พัฒนา และตัดสินใจเชิงนโยบายหรือเชิงบริหาร โดยมุ่งเน้นการประเมินเพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของ (Stufflebeam, 2007) ผู้พัฒนาแบบจำลองการประเมิน CIPP Model ซึ่งประกอบด้วยการประเมินด้านบริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต โดยมุ่งเน้นการใช้ผลการประเมินเป็นข้อมูลเพื่อการตัดสินใจและพัฒนากิจการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่า การประเมินผลมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากสถานศึกษาและชุมชนมีการติดตาม ตรวจสอบ และนำผลการประเมินมาใช้ในการปรับปรุง นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ (Tyler, 1949) ที่กล่าวถึงทางการศึกษา เห็นว่าการประเมินเป็นกระบวนการตรวจสอบว่าการดำเนินงานสามารถวัตถุประสงค์ และควรถูกนำไปใช้การจัดการให้มาก ซึ่งสอดคล้องกับที่พบว่า มีการใช้ข้อมูลประเมินผลเพื่อปรับปรุงอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

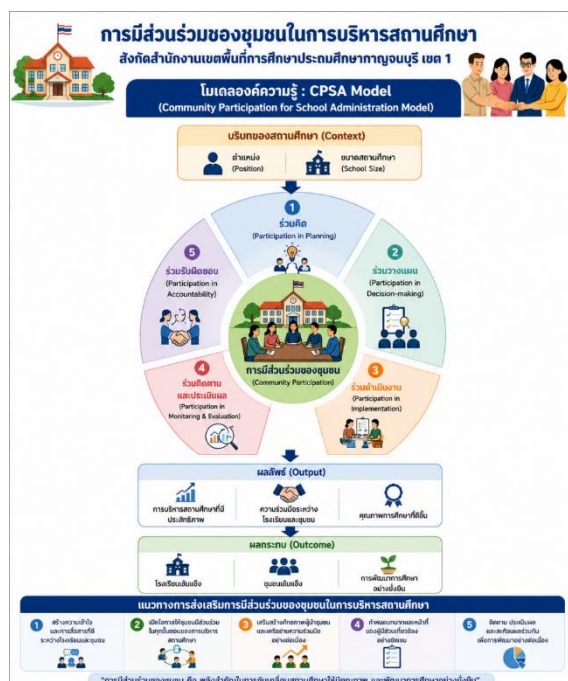
2. การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา จำแนกตามตำแหน่ง พบว่า ในภาพรวมพบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 นั่นคือ คณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมมากกว่า ครู ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าคณะกรรมการสถานศึกษามีบทบาทหน้าที่โดยตรงในการกำหนดนโยบาย วางแผน และติดตามการดำเนินงานของสถานศึกษา รวมทั้งเป็นตัวแทนของชุมชนในการสะท้อนความต้องการต่อสถานศึกษา จึงมีส่วนร่วมมากกว่า ขณะที่ ครู มีภาระงานหลักด้านการจัดการเรียนการสอนและงานประจำทำให้มีโอกาสร่วมในงานบริหารภาพรวมน้อยกว่า สอดคล้องกับงานวิจัยของ (Davis, 1977) เกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม ที่กล่าวว่า บุคคลที่มีบทบาทหน้าที่เกี่ยวข้องกับการบริหารและการตัดสินใจโดยตรง จะมีระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานขององค์กรมากกว่าบุคคลที่มีหน้าที่ปฏิบัติงานเฉพาะด้าน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมมากกว่า ครู เนื่องจากมีบทบาทในการกำหนดนโยบาย วางแผน และติดตามการดำเนินงานของสถานศึกษาโดยตรง นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ (Epstein, 1995) ที่กล่าวถึงความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ครอบครัว และชุมชน โดยเห็นว่า คณะกรรมการสถานศึกษาและชุมชนเป็นกลไกสำคัญในการสะท้อนความต้องการของสังคมและสนับสนุนการบริหารสถานศึกษา ขณะที่ครูมีบทบาทหลักจึงอาจมีส่วนร่วมด้านภาพรวมของน้อยกว่า คณะกรรมการมีระดับมีส่วนร่วมสูงกว่าครู

3. การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 จำแนกขนาดสถานศึกษา ในภาพรวมและรายด้านทุกด้าน พบว่า ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าสถานศึกษาทุกขนาดอยู่ภายใต้การกำกับดูแล ซึ่งมีนโยบาย แนวทางการดำเนินงาน และระบบการบริหารจัดการที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ส่งผลให้สถานศึกษามีรูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนที่คล้ายคลึงกัน นอกจากนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาทุกขนาดให้ความสำคัญกับการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ อย่างเท่าเทียมกัน จึงทำให้ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนไม่แตกต่างกันตามขนาดสถานศึกษาอีกทั้ง สถานศึกษาทุกขนาดมีโครงสร้างการบริหารงานและบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่กำหนดไว้อย่างชัดเจนตามระเบียบและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ส่งผลให้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นสถานศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลาง หรือขนาดใหญ่ จึงทำให้ผลการเปรียบเทียบไม่พบความแตกต่างอย่าง

มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.05 ผลการวิจัยดังกล่าว สอดคล้องกับแนวคิดของ (Epstein, 2011) ที่อธิบายว่าความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ครอบครัว และชุมชนเป็นองค์ประกอบสำคัญในการสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยความสำเร็จของการมีส่วนร่วมขึ้นอยู่กับการจัดระบบความร่วมมือและการดำเนินงานของโรงเรียน มากกว่าลักษณะเฉพาะของโรงเรียนเอง และนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับกรอบแนวคิดของ (Epstein & Sheldon, 2016) ที่พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนไม่ได้ขึ้นอยู่กับขนาดของสถานศึกษาโดยตรง แต่ขึ้นอยู่กับความมีนโยบาย ระบบ และการสนับสนุนจากผู้บริหารในการดำเนินงานด้านความร่วมมือกับชุมชน ดังนั้น แม้สถานศึกษาจะมีขนาดแตกต่างกัน แต่หากอยู่ภายใต้แนวนโยบายและระบบการบริหารเดียวกัน ก็สามารถส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนได้ในระดับใกล้เคียงกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยครั้งนี้ที่พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาไม่แตกต่างกันตามขนาดของสถานศึกษา

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ คือ การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษา โดยการมีส่วนร่วมควรเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในทุกขั้นตอนของการบริหาร ได้แก่ การร่วมวางแผน การร่วมตัดสินใจ การร่วมดำเนินงาน การร่วมติดตามประเมินผล และการร่วมรับผิดชอบต่อการดำเนินงาน ทั้งนี้ ระดับและรูปแบบของการมีส่วนร่วมอาจแตกต่างกันตามบริบทของสถานศึกษา เช่น ตำแหน่งของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและขนาดของสถานศึกษา ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรออกแบบกลยุทธ์การสร้างความร่วมมือที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละโรงเรียน เพื่อเสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน อันจะนำไปสู่การบริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพและการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน ดังแผนภาพที่ 1 โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ 1 องค์ประกอบของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา

ที่มา: ผู้วิจัยสังเคราะห์จากแนวคิดของ (Office of the Basic Education Commission, 2007), (Winitchai, 2018), (Nakvach, 2021)

สรุปผลการวิจัย

1. จากวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 1 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้านมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการประเมินผล ด้านการดำเนินกิจกรรมตามแผน ด้านการจัดสรรทรัพยากร ด้านการประสานงาน และด้านการทำงาน

2. จากวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 2 การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 จำแนกตามตำแหน่ง ในภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยคณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมมากกว่าครู

3. จากวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 3 การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน

สรุปเมื่อพิจารณาผลการวิจัยเปรียบเทียบกับสมมติฐาน พบว่า สมมติฐานข้อที่ 1 ได้รับการสนับสนุน เนื่องจากการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาเมื่อจำแนกตามตำแหน่ง มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยคณะกรรมการสถานศึกษามีระดับการมีส่วนร่วมสูงกว่าครู ส่วน สมมติฐานข้อที่ 2 ไม่ได้รับการสนับสนุน เนื่องจากการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาเมื่อจำแนกตามขนาดสถานศึกษา ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่าขนาดของสถานศึกษาไม่ได้เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 จากผลการวิจัยพบว่า ด้านการทำงาน มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด แม้ว่าจะอยู่ในระดับมากที่สุด ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง และเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น โดยเปิดโอกาสให้ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้นำชุมชน และหน่วยงานในท้องถิ่นร่วมดำเนินกิจกรรมทางการศึกษา การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น การจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ และการพัฒนาสภาพแวดล้อมของโรงเรียน รวมทั้งกำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้ชัดเจน เพื่อสร้างความรับผิดชอบร่วมกันและเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน อันจะนำไปสู่การบริหารสถานศึกษาที่มีคุณภาพและตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนได้อย่างยั่งยืน

1.2 ผลการวิจัยพบว่า คณะกรรมการสถานศึกษามีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาสูงกว่าครูอย่างมีนัยสำคัญ จึงสะท้อนให้เห็นว่าคณะกรรมการสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมของชุมชน ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการทำงานร่วมกันระหว่างครูและคณะกรรมการสถานศึกษา โดยเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินงาน การติดตาม และการประเมินผลร่วมกับชุมชน รวมทั้งพัฒนาระบบการสื่อสารและการประสานงานที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างเท่าเทียมและต่อเนื่อง

1.3 ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาเมื่อจำแนกตามขนาด

สถานศึกษา ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งในภาพรวมและรายด้าน แสดงให้เห็นว่าสถานศึกษาทุกขนาดได้รับความร่วมมือจากชุมชนในระดับใกล้เคียงกัน ดังนั้น สถานศึกษาทุกขนาดควรรักษาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างต่อเนื่อง โดยเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน การดำเนินงาน การสนับสนุนทรัพยากร การติดตาม และการประเมินผลการจัดการศึกษา พร้อมทั้งพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งในการบริหารสถานศึกษา และยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาเพิ่มเติม เช่น ภาวะผู้นำของผู้บริหาร การสื่อสารภายในองค์กร ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน วัฒนธรรมองค์กร และแรงจูงใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อให้สามารถอธิบายปัจจัยที่ส่งเสริมหรือเป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนได้อย่างครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

2.2 ควรขยายขอบเขตการศึกษาไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอื่น หรือศึกษาเปรียบเทียบระหว่างจังหวัดหรือภูมิภาค เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายและสามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในบริบทที่แตกต่างกันได้อย่างเหมาะสม

2.3 ควรใช้การวิจัยเชิงคุณภาพหรือการวิจัยแบบผสมผสาน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม หรือการศึกษารณีศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับความคิดเห็น ความต้องการ ปัญหา และแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา

2.4 ควรศึกษารูปแบบหรือพัฒนาโมเดลการมีส่วนร่วมของชุมชนที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาแต่ละขนาด เพื่อให้สามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการบริหารสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

2.5 ควรศึกษาความสัมพันธ์หรืออิทธิพลของการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีต่อผลลัพธ์ทางการศึกษา เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน คุณภาพผู้เรียน ประสิทธิภาพของสถานศึกษา หรือคุณภาพการบริหารสถานศึกษา เพื่อให้เห็นผลกระทบของการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม

References

- Barnard, C. I. (1938). *The functions of the executive*. Harvard University Press.
- Davis, K. (1977). *Human behavior at work: Organizational behavior (5th ed.)*. New York: McGraw-Hill.
- Drucker, P. F. (1974). *Management: Tasks, responsibilities, practices*. Harper & Row.
- Epstein, J. L. (1995). School/family/community partnerships: Caring for the children we share. *Phi Delta Kappan*, 76(9), 701–712. <https://kappanonline.org/school-family-community-partnerships-caring-for-the-children-we-share/>
- Epstein, J. L. (2011). *School, family, and community partnerships: Preparing educators and improving schools (2nd ed.)*. Westview Press.

- Epstein, J. L., & Sheldon, S. B. (2016). Necessary but not sufficient: The role of policy for advancing programs of school, family, and community partnerships. *RSF: The Russell Sage Foundation Journal of the Social Sciences*, 2(5), 202–219.
<https://doi.org/10.7758/RSF.2016.2.5.10>
- Fayol, H. (1949). *General and industrial management* (C. Storrs, Trans.). Pitman Publishing. (Original work published 1916)
- Follett, M. P. (1942). *Dynamic administration: The collected papers of Mary Parker Follett*. Harper & Brothers.
- Gulick, L., & Urwick, L. (1937). *Papers on the science of administration*. Institute of Public Administration.
- Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 1. (2024). *Basic education development plan (2023–2027)* (Official document No. MOE 04017/125/2567). Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 1.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607–610.
<https://doi.org/10.1177/001316447003000308>
- Nakvach, S. (2021). *The municipal school administration as a community participation* (Doctoral dissertation, Silpakorn University). Silpakorn University Repository.
<https://sure.su.ac.th/xmlui/handle/123456789/25701>
- Organization for Economic Co-operation and Development. (2023). *Education at a glance 2023: OECD indicators*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/69096873-en>
- Office of the Basic Education Commission. (2007). *Guidelines for the decentralization of educational administration and management to the Educational Service Area Committees and educational institutions according to the Ministerial Regulation on the Criteria and Methods for Decentralization of Educational Administration and Management B.E. 2550 (2007)*. The Cooperative League of Thailand.
- Office of the Education Council. (2017). *The National Education Plan B.E. 2560–2579 (2017–2036)*. <https://www.onec.go.th/th.php/book/BookView/1540>
- Office of the National Education Commission. (1999). *National Education Act B.E. 2542 (1999)*. Office of the National Education Commission.
- Phetsombat, P. (2019). Development of elementary school administration strategies to encourage community participation for student-centered education. *Asian Administration and Management Review*, 2(2), 211–220. <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/AAMR/article/view/242846>
- Senge, P. M. (1990). *The fifth discipline: The art and practice of the learning organization*. Doubleday.
- Stufflebeam, D. L. (2007). *Evaluation theory, models, and applications*. Jossey-Bass.
- Terry, G. R. (1977). *Principles of management (7th ed.)*. Homewood, IL: Richard D. Irwin, Inc.

- Tyler, R. W. (1949). *Basic principles of curriculum and instruction*. University of Chicago Press.
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. (2021). *Reimagining our futures together: A new social contract for education*. UNESCO.
<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000379707>
- Viphoouparakhot, V. (2021). Area-based education management of participatory management of basic education school administrators. *Panyapiwat Journal*, 13(3), 320–332.
<https://so05.tci-thaijo.org/index.php/pimjournal/article/view/242784>
- Winitchai, D. (2018). *Development of a participatory management model for small primary schools under the Office of the Basic Education Commission* (Doctoral dissertation, Burapha University). Burapha University Institutional Repository.
<https://buiir.buu.ac.th/xmlui/handle/1234567890/7887>